

Kadına Yönelik Farklı Eş Şiddeti Tiplerini Etkileyen Psikososyal Faktörler

Dr. Demet GÜLEÇ ÖYEKÇİN¹, Dr. Dilek YETİM², Dr. Erkan MELİH ŞAHİN³

ÖZET

Amaç: Dünyada yaygınlığı giderek artmakta olan bir halk sağlığı sorunu olan kadına yönelik şiddet psikososyal, kültürel, ruhsal ve ekonomik nedenlerle ilişkilidir. Bu çalışmada kadınların kendi beyanları üzerinden farklı şiddet türlerinde etkili olan psikososyal faktörler araştırılmıştır.

Yöntem: Edirne şehir merkezinde yaşayan yetişkin kadınları temsil eden tabakalı örneklem ile belirlenen 306 kadının demografik bilgileri, şiddet türlerine göre eş şiddeti görme durumları, alışkanlıkları, eşlerinin alışkanlıkları, evlilik ilişkileri ve sosyal destekleri yüz yüze görüşmelerde sorgulandı.

Bulgular: Kadınların %54,6'sında psikolojik, %30,4'ünde fiziksel, %19,3'ünde ekonomik ve %6,3'ünde cinsel şiddet saptandı. Kadınlara yönelik eş şiddetine eşin yaşı ve evlilik süresinin koruyucu, evlilik ilişkisindeki kötüleme, görücü usulü ve kaçarak evlenme ile eşin ailesinde kadına yönelik şiddet varlığının şiddet uygulamalarını artırıcı etkisi vardı. Evlilik süresi, evlilik ilişkisinde kötüleme ve eşin çocukluğunda fiziksel şiddet görmesi fiziksel şiddeti, aile gelirindeki düşme ekonomik şiddeti, evlilik ilişkisinde kötüleme ile toplam ve özel kişi sosyal desteğinde düşme cinsel şiddeti arttıran etmenler olarak belirlendi.

Sonuç: Kadına yönelik şiddetin tanınması ve ilişkili risk faktörlerinin tanımlanması şiddeti oluşturan ve besleyen kaynakları anlamamızı sağlayacaktır. Farklı şiddet türleri için etmenler de değişmektedir. Sonuçlarımız farklı biçimlerde bile olsa şiddet davranışlarının kadına yönelik şiddeti de arttırdığına işaret etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kadın, şiddet, eş, eş şiddeti, risk etmenleri, psikososyal etmenler

SUMMARY

Psychosocial factors affecting various types of intimate partner violence against women

Objective: Intimate partner violence against women is a growing global public health problem that is related to various psychosocial, cultural, mental, and economic factors. In this study, psychosocial factors affecting various types of intimate partner violence against women were investigated based upon affected individuals' statements.

Methods: Demographic data, exposure to various types of partner violence, individual habits, partner habits, family functioning, and social support were inquired about during face to face interviews with 306 women chosen by stratified sampling to represent adult women living in Edirne, Turkey.

Results: Among the participants, 54.5% were exposed to psychological violence, 30.4% were exposed to physical violence, 19.3% were exposed to economic violence, and 6.3% were exposed to sexual violence. Partner's age and the duration of marriage had a protective effect on intimate partner violence while worsening of marital relations, marriage by family decision, marriage against family consent, and the presence of a violent history against women in a partner's family had incremental effects on intimate partner violence. The duration of marriage, the worsening of marital relations and a history of violent exposure during childhood increased physical violence. Additionally, a decreasing family income, increasing economic violence, worsening of marital relations, and a decreasing social support network increased sexual violence against women.

Conclusions: Recognizing and defining the effecting factors of intimate partner violence will aid in the understanding of the sources that generate and feed the violent behavior. Risk factors of different types of intimate partner violence vary. Our results indicate that any kind of violent behavior increases intimate partner violence against women.

Key Words: Women, partner, violence, partner abuse, risk factors, psychosocial factors

Geliş Tarihi: 01.04.2011 - **Kabul Tarihi:** 07.10.2011

¹Yrd. Doç., Psikiyatri AD., 18 Mart Üniv. Tıp Fak., Çanakkale. ²Uzm., Aile Sağlığı Merkezi Aile Hekimi, Kırklareli. ³Doç., 18 Mart Üniv. Tıp Fak., Aile Hekimliği AD., Çanakkale.

Dr. Demet Güleç Öyekçin, e-posta: gulecdemet@yahoo.com

doi:10.5080 / u6639

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet dünyada yaygınlığı giderek artmakta olan bir halk sağlığı sorunudur. Aile içinde yaşanan şiddetin birçok psikososyal, kültürel, ruhsal ve ekonomik nedenlerle ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Garcia-Moreno ve ark. 2006). Fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet biçimleri ile özellikle kadınlar karşı karşıya kalmaktadırlar (Zorrilla ve ark. 2010). Şiddetle karşılaşma, kadınların ruh sağlığında ve yaşam kalitesinde bozulmalara, sağlık hizmetlerini kullanma oranında artışa, hatta uzun dönemde bakım vermiş oldukları çocuklarının ruhsal gelişimi üzerinde de etkilere neden olmaktadır (Bonomi ve ark. 2006, Kernic ve ark. 2003).

Dünya Sağlık Örgütü 1996 yılındaki raporunda şiddeti; bir kişiye veya gruba yapılan, yaralanma, ölüm veya psikososyal zararlarla sonuçlanan her tür davranış olarak tanımlamaktadır (Krug ve ark. 2002). Şiddet denildiğinde ilk akla gelen fiziksel ve cinsel şiddet olsa da diğer şiddet biçimlerinin özellikle psikolojik şiddetin de son derece yaygın biçimde olduğu ve kadın ruh sağlığını sanıldığından daha fazla etkilediği bilinmektedir (Ruiz-Pérez ve Plazaola-Castaño 2005). Kadınların yaşadıkları şiddet türleri sıklıkla duygusal, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Meit ve ark. 2007).

Fiziksel şiddet kaba kuvvetin korkutma, sindirme ve yaptırım aracı; cinsel şiddet kadında cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılması; psikolojik veya sözel şiddet kişilerin davranışları ve konuşmaları ile karşısındaki kişiyi korkutması, sindirmesi, cezalandırması ve kontrol etmesi; ekonomik şiddet ise ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Watts ve Zimmerman 2002, Coker ve ark. 2000).

Kadının farklı şiddet biçimleri ile karşılaşmasının nedenleri ve risk etmenleri çeşitlidir. Birçok çalışmada kadın olma başlıca bir risk etmeni olarak tanımlanırken özellikle hamilelik döneminde bu riskin arttığı bildirilmektedir (Bailey 2010, Ayrancı ve ark. 2002). Sosyoekonomik koşullar, eğitim, eşte madde kullanım bozukluğu veya ruhsal hastalık varlığı, çocukluk yaşantılarında şiddet görme şiddet riskini arttıran diğer nedenler olarak belirtilmektedir (Uthman ve ark. 2009, Thompson ve Kingree 2004, McKinney ve ark. 2009). Çevresel faktörler aile yapısını, çocukluk döneminde şiddet görmeyi veya tanıklık etmiş olmayı özetle hem psikolojik hem de sosyal etmenleri kapsamaktadır (Siever 2008).

Amaç

Bu çalışmada kadına yönelik farklı şiddet türlerinde etkili olan psikososyal faktörler araştırılmıştır. Kadınların kendi beyanları üzerinden farklı türlerde eş şiddeti görme durumlarının belirlenmesi ve ulaşılabilen en geniş psikososyal değişken

kümesi genel kabul görmüş, geçerli ölçeklerle desteklenerek, farklı şiddet tiplerindeki etkilerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Şiddet tiplerinin ayrı ayrı incelenmesi şiddetin algılanıp ayırt edilmesine katkı sağlayacak, zaman içinde toplumsal dönüşümle şekil değiştiren şiddetin dinamiklerinin izlenmesi sağlanacaktır. Ülkenin değişen şartları içinde fiziksel şiddet azalırken psikolojik ve ekonomik şiddetin artması beklenir. Artmakta olan şiddet tiplerini besleyen psikososyal etmenlerin bilinmesi bunlarla savaşıma katkı yapacaktır. Azaldığı düşünülen fiziksel şiddetteki değişimin hızı yanında beslendiği kaynaklar da açığa çıkarılabilecektir.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışma evreni Edirne şehir merkezinde yaşayan 15-59 yaş evli kadınlardır. Yapılan güç analizi örneklemin en az 280 gönüllüden oluşması gerektiğini gösterdi. Evreni temsil edecek örneklem tabakalı küme örneklemini ile belirlendi. Kadınlar öğrenim durumlarına göre üç (okuma yazma bilmeyenler; okuryazar, ilkokul veya ortaokul mezunu olanlar; lise, yüksekokul mezunu olanlar), çalışma durumlarına göre iki (hiç gelir getirici işte çalışmamış ev hanımları; diğer) ve yaşlarına göre iki (15-39; 40-59 yaş) düzeye ayrıldı. Edirne şehir merkezi sağlık müdürlüğü verileri kullanılarak coğrafi sınırları ve nüfusu belli 4 kümeye bölündü.

Araçlar

Çalışmada veriler, bu çalışma için araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket kullanılarak toplandı. Anket, gönüllülerin demografik bilgilerini, sigara ve alkol alışkanlıklarını, eşlerinin sigara, alkol ve kumar alışkanlıklarını, Evlilik İlişkisi Ölçeği (Maudsley Marital Questionnaire; MMQ) kullanılarak evlilik ilişkilerinin işlevselliğini, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu (SDF) kullanılarak sosyal desteklerini, çeşitli eş şiddeti türlerini tanıma durumlarını, aileleri, eşleri ve/veya başkalarından şiddet görme durumlarını, eğer şiddet görüyorsa; nedenlerini, tepkilerini, çözüm arayışlarını, sorgulayan toplam 124 soru içermekteydi.

MMQ evliliğe ve cinsel yaşamdaki doyuma ilişkin alt ölçekleri bulunan bir soru listesidir. Evlilikle ilgili alt ölçek (MMQ-M) 0 ile 8 arasında puan alınabilen 10 sorudan oluşmaktadır ve elde edilen puan arttıkça evlilik ilişkisindeki kötümeye karşılık gelir. Aynı ölçeğin 5 sorudan oluşan ve eşlerin cinsel yaşamlarının kalitesini belirlemeye yarayan cinsel yaşam alt ölçeği (MMQ-S) bulunmaktadır (Joseph ve ark. 2007, Dişçiğil 2003). SDF ise 1 ile 7 puan alınabilen 12 soru içermekte ve puan arttıkça algılanan sosyal desteğin yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğin belirli sorularla ayrılan özel kişi, aile ve arkadaş alt ölçekleri bulunmaktadır (Eker ve ark. 2001).

Uygulama

Anket sorularının ve yönlendirmelerin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik özelliklerini belirlemek ve anketleri uygulayacak araştırmacının standardizasyonunu sağlamak üzere, Trakya Üniversitesi Hastanesi polikliniklerine çeşitli sebeplerle başvurmuş, çalışma evreni dışından gelen farklı sosyoekonomik düzeylerden 10 kadınla deneme uygulaması yapıldı ve gerekli düzeltmelerden sonra ankete son hali verildi.

Görüşmeler gönüllülerin evlerinde ya da çalışma yerlerinde aynı araştırmacı yazar tarafından yapıldı. Çalışma ile ilgili bilgilendirme ve katılım onayı alınmasını takiben araştırmacı, katılımcı tarafından önerilen gizliliğin sağlanabileceği ortamda görüştü. Yüz yüze görüşmede araştırmacı tarafından uygulanan ankete alınan yanıtlar yine araştırmacı tarafından kaydedildi. Görüşmeler ortalama 45-60 dakika arasında sürdü ve veri toplama aşaması Mayıs-Eylül 2007'de tamamlandı. Çalışma koşullarına uygun olarak seçilen gönüllülere bilgilendirilmiş onam formu okutulmuş sözlü onamları alındı. Çalışmaya katılmak istemeyen kadınların yerine aynı bölgeden belirlenmiş ölçütlere uygun başka gönüllüler seçildi, kabul edilme oranının belirlenebilmesi için reddedenlerin sayısı kaydedildi; toplam 35 kadın (%11,4) anketi cevaplamayı reddetti.

İstatistiksel analiz

Kullanılan değişkenlerden MMQ-M, MMQ-S, SDF ve SDF alt ölçeklerine katılımcıların verdikleri cevaplar puanlanarak bilgisayar yardımıyla toplandı ve toplamların ortalamaları üzerinden istatistik analizlerde kullanıldı. Katılımcılara anket uygulanırken sorulan çok yanıt seçeneği olan bazı değişkenler istatistik analizler için yeniden gruplandırıldı (evlilik şekilleri, nikah türleri, eğitim grupları, sosyal güvenceleri, kadınların alkol kullanımları ve eş eğitim grupları). Lojistik regresyon analizlerine hazırlık amacıyla kadınların ve eşlerinin çocuklarına fiziksel şiddet uygulama durumunu ve kadınların eşlerinden sürekli fiziksel şiddet görme durumunu sorgulayan sorulara verilen yanıtlar var/yok şeklinde düzenlendi. Çeşitli faktörlerin etkilerini belirlemek için "backward" yönelimli yöntem kullanan lojistik regresyon modelinden yararlanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyini göstermek üzere mutlak 'p' değeri ilgili testlerle birlikte verildi ve $p < 0,05$ olduğunda istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

İzinler

Çalışmanın yürütülmeye başlanmasından önce Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi yerel etik kurulu onayı alındı.

BULGULAR

Araştırmanın sonunda 306 katılımcıya ait verilerin analizi yapıldı. Tümü görüşme sırasında evli kadınlardan oluşan katılımcıların yaş ortalaması $37,8 \pm 9,2$ (17-59) idi. Katılımcıların

298'inin (%97,4) ilk evliliği, 8'inin (%7,6) ikinci evliliği idi. İlk evlilik yaşları ortalama $21,0 \pm 3,7$ (13-44), son evliliklerinde geçen süreleri ortalama $16,6 \pm 10,1$ (1-44) yıl olarak bulundu. Katılımcıların 191'i (%62,4) anlaşarak, 81'i (%26,5) görücü usulü ile, 31'i (%10,1) kaçarak, 2'si (%0,7) kaçırılarak ve 1'i (%0,3) ailesinin zoruyla evlenmişti. Kadınların 270'inin (%88,2) hem resmi hem dini nikahı vardı. Sadece resmi nikah 28 (%9,2) kadında, sadece dini nikah 6 (%2,0) kadında mevcutken 2 (%0,6) kadın birlikte yaşıyordu. Araştırmamızdaki kadınların ortalama $1,6 \pm 0,9$ (0-7) çocuğu vardı, kadınlardan 271'i (%88,6) çekirdek ailelere sahiptiler, geri kalan 35'i (%11,4) ise geniş ailelerde yaşıyordu.

Kadınların %35,6'sı lise mezunu, %32,7'si ilkokul mezunuydu; eşlerinde ise %35,9 oranında lise mezunu olanlar çoğunlukta idi. Katılımcıların 186'sı (%60,8), eşlerinin ise 5'i (%1,6) çalışmıyordu ve 21 (%6,9) katılımcının sosyal güvencesi yoktu. Evde sürekli birlikte yaşayan kişi sayısı ortalama $3,6 \pm 1,1$ (2-10) kişi idi. Kişi başına düşen aylık gelir ortalama $386,1 \pm 327,2$ (0-2000) YTL idi.

Sigara içenlerin oranı kadınlar arasında %35,3, kocalarında ise %63,1'di. Kadınlardan 67'si (%21,9) sosyal içici ve 7'si (%2,3) düzenli alkol kullanıcısıydı. Eşlerinin ise 131'i (%42,8) sosyal içici ve 92'si (%30,1) düzenli alkol kullanıcısıydı. Katılımcıların eşlerinin 11'inin (%3,6) kumar oynama alışkanlığı olduğu belirlendi.

Kadınların MMQ-M ortalama skorları $22,2 \pm 17,7$ (7-80) puan, MMQ-S ortalama skorları $11,1 \pm 6,3$ (3-40) puan olarak hesaplandı. Kadınların SDF ortalama skorları $71,9 \pm 13,0$ (30-84) puan olarak hesaplandı. Özel kişi sosyal destekleri ortalama $25,1 \pm 4,7$ (4-28) puan, aile sosyal destekleri ortalama $24,0 \pm 5,8$ (4-28) puan ve arkadaş sosyal destekleri de ortalama $22,8 \pm 6,4$ (4-28) puandı.

Çocuk sahibi olan 275 kadından 168'inin (%61,1), eşlerinden ise 57'sinin (%20,8) çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığı bildirildi. Kadınlardan 180'i (%58,8), eşlerinden ise 154'ü (%50,3) çocukken fiziksel şiddet görmüştü.

306 katılımcıdan herhangi türde şiddet gördüğünü belirten 188 (%61,4) kişi saptandı. Şiddet türleri açısından incelendiğinde psikolojik şiddet kadınların 167'sinde (%54,6), fiziksel şiddet 93'ünde (%30,4), ekonomik şiddet 59'unda (%19,3) ve cinsel şiddet 19'unda (%6,3) söz konusuydu.

Kadınların eş şiddeti görmelerine etki eden faktörlerin incelendiği lojistik regresyon modelinin doğruluk oranı %76,7 idi. Modelin sonuçları Tablo 1'de verilmiştir. Kadınların fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet görmelerine etki eden faktörlerin incelendiği lojistik regresyon modellerinin sonuçları sırasıyla Tablo 2, 3, 4 ve 5'de verilmiştir. Fiziksel şiddetin süreklilik gösterdiğini belirten 64 (%20,9) kadının eşlerinden sürekli fiziksel şiddet görmelerine etki eden faktörler ayrı bir lojistik regresyon modelinde incelendi (Tablo 6).

TABLO 1. Eş Şiddetini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds Oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
Eş yaşı	0,009	0,909	0,847	0,977
Son evlilik süresi (yıl)	0,027	0,924	0,861	0,991
MMQ-M puanları*	<0,001	1,176	1,114	1,240
Evlilik şekilleri (1)	0,014	2,551	1,240	5,376
Evlilik şekilleri (2)	0,049	3,984	1,003	15,87
Eş ailesinde kadına yönelik şiddet (1)	0,042	2,136	1,029	4,444
Sabit	0,610			

Evlilik şekli: anlaşarak =0, görücü usulü=1, kaçarak ya da kaçırılarak=2; eşin ailesinde kadına yönelik şiddet öyküsü: yok=0, var=1.

*MMQ-M: Evlilik İlişkisi Ölçeği (Maudsley Marital Questionnaire), evlilikle ilgili alt ölçek puanı.

TARTIŞMA

Ülkemizde Aile Araştırma Kurumu'nun 1997 yılındaki bir araştırmasında ülke genelinde 2578 hanede kadına yönelik fiziksel şiddet sıklığı %16,5, sözel şiddet sıklığı %12,3 olarak bulunmuştur (T.C. Başbakanlık 1997). Akyüz ve arkadaşları (2002), Sivas ilinde psikiyatri polikliniğinde yapmış oldukları araştırmada eşinden fiziksel şiddet gören kadınların oranını % 57 olarak saptamışlardır. Vahip ve arkadaşları (2006) psikiyatri polikliniğine başvuran 100 evli kadınla yapmış oldukları araştırmada, kadınların %62'sinin evliliğinde en az bir kez fiziksel şiddet gördüğünü ve bu kadınlardan çocukluğunda aile içi şiddet görenlerin kendi çocuğuna şiddet uygulama olasılığının daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Yapılan araştırmalarda kadına yönelik şiddetin prevalansı için farklı oranların verildiği görülmekte ve kadına yönelik şiddeti etkileyen risk faktörleri çeşitlilik göstermektedir. Çalışma desenindeki farklılıklar risk etmenlerinin

farklı yönlerinin tanımlanmasında etkilidir. Toplumunu temsil eden bir örnekleme şiddeti etkileyen ve sürmesine sebep olan değişkenlerin incelendiği çalışmalar daha azdır. Araştırmamızda genel olarak kadına yönelik şiddeti etkileyen etmenler ve farklı şiddet türlerinde etkili olan risk faktörleri analiz edilmiştir.

Çalışmamızda evlilik ilişkisindeki kötümeye karşılık gelecek şekilde MMQ-M ölçeğinden alınan puanlar arttıkça eş şiddeti varlığı da artmaktadır. Evlilik şekli görücü usulü olanlarda eş şiddetinin anlaşarak evlenenlere kıyasla 2,5 kat fazla olduğu, kaçarak ya da kaçırılarak evlenenlerde ise şiddetin yaklaşık 4 kat fazla olduğu saptanmıştır. Eşin ailesinde kadına yönelik şiddetin olması eş şiddeti görmeyi 2 kat arttırmaktadır. Kadının herhangi bir tür şiddet görmesinde eşinin yaşı, evlilik süresi koruyucu faktörler olarak bulunurken evlenme şekli ve eşinin ailesinde kadına yönelik şiddetin varlığı önemli risk faktörleri olarak bulunmuştur.

TABLO 2. Kadınların Eşlerinden Fiziksel Şiddet Görmesini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds Oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
Eş yaşı	0,080			
Son evlilik süresi (yıl)	0,035	1,112	1,007	1,228
MMQ-M puanları*	0,032	1,033	1,003	1,065
SDF aile**	0,096			
Eş dayak öyküsü (1)	0,002	3,523	1,596	7,776
Eşlerinde kadına yönelik şiddet öyküsü (1)	0,060			
Sabit	0,569			

Eşin çocukluğunda dayak öyküsü: yok=0, var=1; eşin ailesinde kadına yönelik şiddet öyküsü: yok=0, var=1.

* MMQ-M: Evlilik İlişkisi Ölçeği (Maudsley Marital Questionnaire; MMQ), evlilikle ilgili alt ölçek puanı

** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu, aile alt ölçeği puanı

TABLO 3. Kadınların Eşlerinden Psikolojik Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
İlk evlilik yaşı	0,080			
Son evlilik süresi (yıl)	0,053			
Çalışma (1)	0,102			
SDF özel kişi*	0,062			
Eş dayak öyküsü (1)	0,007	5,427	1,596	18,451
Sabit	0,685			

Çalışmıyor=0, çalışıyor=1; eşin çocukluğunda dayak öyküsü: yok=0, var=1.

*Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu, özel kişi alt ölçeği puanı

Eşlerin çocukluklarında fiziksel şiddet öyküsünün bulunması kadınlara yönelik fiziksel şiddeti 3,5 kat arttırmaktadır. Bu kadınlarda, evlilik ilişkisinin kötülediğini gösterecek şekilde MMQ-M ölçek puanındaki her 1 puanlık artış fiziksel şiddetin 1,2 kata kadar artmasına yol açmaktadır. Evlilik süresinin artması tüm eş şiddeti tipleri birlikte değerlendirildiğinde şiddete karşı koruyucu etkideyken, fiziksel şiddet için şiddet arttırıcı yönde etkili bulunmuştur. Çalışmamızda fiziksel şiddet varlığı ilişki boyunca sorgulandığından, uzayan evlilik süresiyle artan fiziksel şiddet, daha önceki yıllarda toplumda fiziksel şiddetin daha yaygın olmasıyla bağlantılı olabilir. Bir başka bakış açısıyla fiziksel şiddetin diğer şiddet türlerine göre travmatik niteliğinin fazla olması, evliliğin çeşitli dönemlerinde yaşanmış şiddetin, zamanın aşındırıcı etkisine karşı durup kolay anımsanması da bu farklılığa katkı yapabilir.

Kadınlarda sürekli fiziksel şiddet görenlerin, eşin ailesinde kadına yönelik şiddet varlığında yaklaşık 5 kat ve eşin çocuğuna fiziksel şiddet uygulaması durumunda yaklaşık 3 kat arttığı görülmüştür. Sürekli fiziksel şiddet uygulayanlarda çocukluk çağında fiziksel şiddet öyküsünün olması en önemli risk faktörüdür. Bu bulgular şiddetin var olduğu ortamlarda ve tanıklık edenlerde nasıl yayıldığına işaret etmektedir.

Eşin çocukluğunda fiziksel şiddet görme öyküsünün olması kadına psikolojik şiddet uygulamayı yaklaşık 6 kat

arttırmaktadır. Ekonomik şiddet gelirin düşüklüğüyle bağlantılı bulunmuştur. Cinsel şiddet sosyal desteğin azalması ile ve artan MMQ-M puanıyla ifade edilecek şekilde evlilik ilişkisinin kötülemesiyle ile artmaktadır.

Eş şiddeti genel olarak değerlendirildiğinde evliliğin başlangıç şekli kaçarak, kaçırılarak olan ilişkilerde kadınların şiddetle karşılaşma riskinin arttığı görülmüştür. Bireyin yetiştirilmesinde olumlu ebeveyn desteği alması ve aile bütünlüğü içinde algılaması sorun çözme becerilerinin gelişmesinde etkilidir (Leidy ve ark. 2010). Sosyal desteğin ve sorun çözme becerilerinin yetersiz olduğu durumlarda şiddetin sürdüğü bilinmektedir (Eisikovits ve ark. 1993). Dolayısıyla olumlu aile desteği, sağlıklı sorun çözme becerilerinin gelişmesine ve şiddeti önlemeye belki de şiddetle hiç karşılaşmama-yı sağlayabilir.

Kadına yönelik şiddetin evlilik süresi arttıkça azalması farklı başa çıkma yöntemleri geliştirilmesiyle anlaşılabilir. Kaçınma, sosyal destek alma veya sorun çözme bu yöntemlerin en temel olanlarıdır (Sullivan ve ark 2010). Özellikle kaçınmanın şiddeti pekiştiren ve arttıran bir yanı olduğu ancak sosyal desteği olan ve alabilen kadınların daha fazla sorun çözme arayışlarına yöneldiği belirtilmektedir (Snow ve ark. 2003). Zaman, çiftlerin sorunlarını çözebilmek için tanımladığımız bu becerileri geliştirmesine yardımcı olabilir.

TABLO 4. Kadınların Eşlerinden Ekonomik Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
Gelir (YTL)	0,020	0,999	0,999	1,000
Eş kumar	0,089			
Sabit	0,502			

TABLO 5. Kadınların Eşlerinden Cinsel Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
MMQ-M puanları*	<0,001	1,072	1,033	1,112
SDF**	0,017	0,908	0,839	0,982
SDF özel kişi***	0,020	0,815	0,686	0,969
Sabit	0,002			

*MMQ-M: Evlilik İlişkisi Ölçeği (Maudsley Marital Questionnaire), evlilikle ilgili alt ölçek puanı
**Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu puanı
***Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu, özel kişi alt ölçeği puanı

Araştırmamızda, MMQ-M puanlarındaki artış ile ölçülen evlilik ilişkisindeki kötüleşme, şiddetle en yaygın ilişkili etmen olarak göze çarpmaktadır ve cinsel şiddeti, fiziksel şiddeti, sürekli fiziksel şiddeti ve genel olarak eş şiddetini arttıran bir risk faktörü olarak bulunmuştur. Evlilik ilişkisinin niteliği, Heru ve arkadaşlarının (2007) yazılarının giriş bölümünde ayrıntılı olarak açıkladıkları şekliyle iletişim becerileri, sorun çözme yetileri, bireylerin ruhsal sorunlarının varlığı/yokluğu, duygusal ve davranışsal kontrolün olup olmaması gibi birçok etmen tarafından belirlenmektedir. Cinsel veya fiziksel şiddet evlilik ilişkisinin kötü olması ya da kötüleşmesinden kaynaklanabileceği gibi ilişkinin de şiddet sonucunda kötüleşeceği ortadadır.

Abramsky ve arkadaşları (2011), Dünya Sağlık Örgütü'nün 10 farklı ülkede yürüttüğü kadına yönelik eş şiddeti çalışması

verilerini yeniden analiz edip farklı yerleşimlerde ortak risk faktörlerini belirledikleri çalışmalarında artan eğitim, yüksek sosyoekonomik düzey ve resmi evliliği koruyucu etmenler, alkol kullanımı, geniş ailede yaşama, genç yaş, çocukluk çağı istismarı, şiddet barındıran aile içinde büyüme ve yetişkinlikte diğer şiddet davranışları sergilemeyi eş şiddetini arttıran ortak risk faktörleri olarak tanımlamışlardır. Benzer şekilde araştırmamızda eşin çocukluğunda dayak öyküsünün varlığı, aile içinde şiddet ile büyüme hem sürekli fiziksel şiddeti hem de psikolojik şiddeti en çok arttıran risk faktörleri olarak saptanmıştır. Çocukluk çağında şiddetin çocuğa yönelmesi ve/veya çocuğun tanık olması çocukluk çağı travmaları ile benzer etkilere neden olduğu, uzun dönem ve kısa dönem etkilerinin ortaya çıktığı; çocuklarda görülen saldırganlık, bunaltı, depresyon belirtilerinin ve özkıyım girişimlerinin

TABLO 6. Kadınların Eşlerinden Sürekli Fiziksel Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi.

	P	Odds oranı	%95 güven aralığı	
			Alt sınır	Üst sınır
İlk evlilik yaşı	0,002	0,791	0,683	0,915
Gelir (YTL)	0,012	1,000	1,000	1,001
MMQ-M puanı*	0,001	1,057	1,022	1,094
SDF puanı**	0,011	0,951	0,915	0,989
SDF özel kişi puanı***	0,105			
Eş ailesinde kadına yönelik şiddet öyküsü (1)	<0,001	4,915	2,191	11,024
Eş çocuk dövme (1)	0,016	2,901	1,224	6,876
Sabit	0,350			

Eşin ailesinde Kadına Yönelik Şiddet: yok=0, var=1; Eş çocuk dövme: yok=0, var=1.

* MMQ-M: Evlilik İlişkisi Ölçeği (Maudsley Marital Questionnaire), evlilikle ilgili alt ölçek puanı

** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu puanı

*** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu, özel kişi alt ölçeği puanı

bu tanıklığın bir sonucu olabileceği, bu çocukların ergenlik, yetişkinlik dönemlerinde çeşitli sorunlar yaşadıkları bildirilmektedir (Margolin ve ark. 2009). Ayrıca şiddete tanık olan çocuklar, yardıma gereksinimi olan berelenmiş bir annenin ruhsal ve hatta birçok kez fiziksel bakımını üstlenmek zorunda kalırlar (Vahip 2002). Dolayısıyla şiddetle karşılaşan veya tanıklık eden çocuklar yine uzun dönemde şiddet uygulayan bir eş veya şiddet uygulanan bir kadın olabilir.

Sonuç olarak şiddetin ortaya çıkışında psikososyal risk faktörlerinin tanımlanması ve anlaşılması şiddeti önlemek için

gerekliliği olan önlemleri almamıza yardımcı olacaktır. Kadına yönelik eş şiddetinin farklı şekilleri olduğu ve bunların farklı neden sonuç ilişkilerine sahip olduklarını anlamak önemlidir. Şiddet barındıran ortamların ve şiddete tanık olmanın şiddet davranışlarını destekleyen etkisi şiddet karşıtı çabaların da yönünü belirleyecektir. Özellikle farklı şiddet tiplerini ayrı ayrı araştırmak, risk etmenlerini, sürdürücü etmenleri ve koruyucu etmenleri belirlemek bu alanda yapılacak çalışmaların hedefi olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abramsky T, Watts CH, Garcia-Moreno C ve ark (2011) What factors are associated with recent intimate partner violence? Findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *BMC Public Health*, 11:109.
- Akyüz G, Kuğu N, Doğan O (2002) Bir psikiyatrik polikliniğe başvuran evli kadınlarda aile içi şiddet, evlilik sorunları, başvuru yakınması ve psikiyatrik tanı. *Yeni Symposium*, 40:41-8.
- Ayrancı Ü, Günay Y, Ünlüoğlu İ (2002) Hamilelikte aile içi eş şiddeti: Birinci basamak sağlık kurumuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3:75-87.
- Bailey BA (2010) Partner violence during pregnancy: Prevalence, effects, screening, and management. *Int J Womens Health*, 2:183-97.
- Bonomi AE, Thompson RS, Anderson M ve ark. (2006) Intimate partner violence and women's physical, mental, and social functioning. *Am J Prev Med*, 30:458-66.
- Coker AL, Smith PH, McKeown RE ve ark. (2000) Frequency and correlates of intimate partner violence by type: Physical, sexual, and psychological battering. *Am J Public Health*, 90:553-9.
- Dişçiğil AG (2003) Aile içi şiddet gören kadınlarda psikiyatrik bozukluklar (tez). İstanbul, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Eker D, Arkar H, Yıldız H (2001) Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg*, 12:17-25.
- Eisikovits ZC, Guttman E, Sela-Amit M ve ark. (1993) Woman battering in Israel: The relative contributions of interpersonal factors. *Am J Orthopsychiatry*, 63:313-7.
- Garcia-Moreno C, Jansen HA, Ellsberg M ve ark. (2006) Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *Lancet*, 368:1260-9.
- Heru AM, Stuart GL, Recupero PR (2007) Family functioning in suicidal inpatients with intimate partner violence. *Prim Care Companion J Clin Psychiatry*, 9:413-8.
- Joseph O, Alfons V, Rob S (2007) Further validation of the Maudsley Marital Questionnaire (MMQ). *Psychol Health Med*, 12:346-52.
- Kernic MA, Wolf ME, Holt VL ve ark. (2003) Behavioral problems among children whose mothers are abused by an intimate partner. *Child Abuse Negl*, 27:1231-46.
- Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA (2002) World report on violence and health. Geneva, World Health Organization.
- Leidy MS, Guerra NG, Toro RI (2010) Positive parenting, family cohesion, and child social competence among immigrant Latino families. *J Fam Psychol*, 24:252-60.
- Margolin G, Vickerman KA, Ramos MC ve ark. (2009) Youth exposed to violence: Stability, co-occurrence, and context. *Clin Child Fam Psychol Rev*, 12:39-54.
- McKinney CM, Caetano R, Ramisetty-Mikler S ve ark. (2009) Childhood family violence and perpetration and victimization of intimate partner violence: Findings from a national population-based study of couples. *Ann Epidemiol*, 19:25-32.
- Meit SS, Fitzpatrick KM, Selby JB (2007) Domestic violence: Intimate partner violence. *Textbook of Family Medicine*, 7. Baskı, RE Rakel (Ed), Philadelphia Saunders, Elsevier, s.47-67.
- Ruiz-Pérez I, Plazaola-Castaño J (2005) Intimate partner violence and mental health consequences in women attending family practice in Spain. *Psychosom Med*, 67:791-7.
- Siever LJ (2008) Neurobiology of aggression and violence. *Am J Psychiatry*, 165:429-42.
- Snow DL, Swan SC, Raghavan C ve ark. (2003) The relationship of work stressors, coping, and social support to psychological symptoms among female secretarial employees. *Work and Stress*, 17:241-63.
- Sullivan TP, Schroeder JA, Dudley DN ve ark. (2010) Do differing types of victimization and coping strategies influence the type of social reactions experienced by current victims of intimate partner violence? *Violence Against Women*, 16:638-57.
- Thompson MP, Kingree JB (2004) The role of alcohol use in intimate partner violence and non-intimate partner violence. *Violence Vict*, 19:63-74.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1997) Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet. Ankara, Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Uthman OA, Moradi T, Lawoko S (2009) The independent contribution of individual-, neighbourhood-, and country-level socioeconomic position on attitudes towards intimate partner violence against women in sub-Saharan Africa: a multilevel model of direct and moderating effects. *Soc Sci Med*, 68:1801-9.
- Vahip I (2002) Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Derg*, 13:312-9.
- Vahip I, Doğanavşargil Ö (2006) Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Derg*, 17:107-14.
- Watts C, Zimmerman C (2002) Violence against women: Global scope and magnitude. *Lancet*, 359:1232-7.
- Zorrilla B, Pires M, Lasheras L ve ark. (2010) Intimate partner violence: Last year prevalence and association with socio-economic factors among women in Madrid, Spain. *Eur J Public Health*, 20:169-75.